

СТАНОВИЩЕ

на проф. д.ф.н. Паисий Христов

във връзка с обявения от СУ „Св. Климент Охридски“ конкурс за доцент по професионално направление 2.1. Филология (Езикознание – италиански език), публикуван в ДВ, бр.24 от 16.03.2018 г. с единствен кандидат

гл. ас. д-р Недда Стоянова Бояджиева

от Катедра „Романистика“ при ФКНФ

на Софийския университет „Св. Климент Охридски“

Гл. ас. д-р Недда Бояджиева е редовен преподавател по италиански език в катедра по “Романистика” при ФКНФ на СУ “Св. Кл. Охридски” от 1986 г. През своя над 30-годишен академичен стаж тя е водила практически занятия по италиански език, възлагани са ѝ и теоретични курсове по различни дисциплини на съвременния италиански език, участвала е над 15 пъти в курсове за повишаване на своята езикова, педагогическа и научна квалификация, както и в десетки научни конференции в България и в чужбина с доклади и съобщения. В нейния актив се вписват десетина участия в педагогически, творчески и научни проекти, както и поредица от учебници, учебни помагала и речници (обикновено в съавторство). През 2015 г. бе ѝ присъдена образователната и научна степен доктор. Тези лаконични данни недвусмислено ни убеждават, че кандидатката е един утвърден университетски преподавател, който заслужава научното звание „доцент“, ако отговаря и на условията, засягащи научната дейност.

Д-р Недда Бояджиева е представила за участие в споменатия конкурс монографията „Устойчивите сравнения в италианския език, характеризиращи човека“ (Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2018, 223 стр.), седем статии, два учебника, една граматика и един речник. Предложените материали обхващат научни изследвания и

научно-приложни разработки в областта на фразеологията, лингвокултурологията, лексикологията и лексикографията.

Статиите „Някои наблюдения върху стилистичната вариативност на съвременната италианска политическа лексика“ (2017) и „Някои разсъждения върху семантичното поле на политическа лексика: предложение за систематизация на политическите лексеми“ (2016) се вписват в проблематиката на нейната докторска дисертация и свидетелстват за трайния ѝ интерес към един съвсем актуален обект на проучване. Към тези публикации може да се прибави и изследването, озаглавено „Неологизмите: неизчерпаем източник на обогатяване на италианския език“ (2017).

Статиите „L'aspetto fisico dell'uomo nei paragoni fissi italiani“, „Структурни особености на италианските устойчиви сравнения, характеризиращи човека“, „Източници на компаратума в устойчивите сравнения в италианския език, характеризиращи човека: оценъчни характеристики и емоционални нюанси“ и „Някои черти от характера на човека, обрисован в устойчивите сравнения в италианския език“ третираат отделни въпроси, засягащи устойчивите сравнения, и се включват в перспективата на хабилитационния ѝ труд.

Натрупаният педагогически опит и придобитата научна компетентност на д-р Недда Бояджиева намират практическо приложение при работата ѝ върху изготвените самостоятелно или в съавторство учебници, учебни помагала и речници: *Grammatica italiana. Nozioni di base ed esercizi* (2007), *Lingua italiana. Corso di testi ed esercizi lessicali* (2007), „Кратка италианска граматика във фишове“ и Италианско-български речник и Българско-италиански речник (2018).

Монографичният труд „Устойчивите сравнения в италианския език, характеризиращи човека“ е базиран върху достатъчно представителен корпус, включващ около 1150 устойчиви сравнения. Авторката изтъква, че

в италианската езиковедска литература липсват издания, посветени специално на устойчивите сравнения, че те не са разглеждани от лингвокултурологична гледна точка, и аз смятам, че тя наистина има достатъчно основание да предприеме подобно изследване. Към това се прибавя и фактът че досега не е съставян двуезичен речник на италианските и българските устойчиви сравнения, а той е особено необходим за обучението на ученици и студенти и за преводаческата дейност. Трудът се състои от увод, четири глави, обобщение, библиография и приложение, което е всъщност споменатият двуезичен речник на устойчивите сравнения. Четирите глави на труда, а именно *Устойчивите сравнения като обект на лингвистично изследване*, *Структура на устойчивите сравнения в италианския език*, *Систематизиране на устойчивите сравнения в италианския език, характеризиращи човека, от тематична гледна точка* и *Устойчивите сравнения в италианския език като източник на експресивност* са много добре формулирани и убедително детайлизирани чрез съответните точки и подточки. Авторката се позовава на утвърдени български, италиански, руски и др. изследователи в тази област и стъпва на една солидна теоретична база, за да разгърне своите наблюдения, най-съществени от които според мен са тези, отнасящи се до структурата на сравненията и до тяхната експресивност, свързваща се с вариативността, със семантичните трансформации, със синонимията и антонимията. Любопитна, безспорно, е и тематичната интерпретация, на която е посветена третата глава на труда.

Издавайки своята убеденост, че тази обемиста монография със своите приноси в теоретичен и практически аспект напълно отговаря на изискванията за един хабилитационен труд за присъждане на научното звание доцент, ще си позволя да направя някои забележки, които могат да бъдат от полза за авторката в бъдещата ѝ работа. Те в никакъв случай не намаляват достойнствата на това изследване.

Първата ми забележка е породена от разсъжденията върху лингвокултурологията, която е представена като млада наука, като ново направление в лингвистиката. Фактът, че авторите, решили да се занимават с подобна тематика, обикновено тръгват от Хумболт и минават през Сепир и Уорф, показва, че тази тенденция не е толкова нова. Не отричам, разбира се, работа по подобна проблематика. И аз имах такъв „грех“ и през 1992 г. публикувах статия върху идеогенетичния подход при изследване на светогледа, отразен във френската и в българската фразеология. Но според мен не са наложителни обстояйни разсъждения върху дефинирането на лингвокултурологията, върху целите, които тя си поставя, върху лингвокултурологичните единици и явления, върху понятия като инационална идентичност, манталитет, стереотип, образ, символ, еталон и пр. Наивно звучи твърдението, че до сравнението се прибъгва в случаите, когато не знаем как да назовем нещо. Достатъчно е било да се фиксират целите на това конкретно изследване (всъщност авторката ги е очертала много добре) и да се премине към конкретния анализ.

Ще си позволя и някои разсъждения във връзка с терминологията. Авторката безкритично приема твърдението на италиански автори, че в сравнителните конструкции *COME* се явява наречие за начин. Ако се вземе предвид дистрибуцията на частите на речта в изречението с оглед на тяхното дефиниране, би трябвало да се съгласим с Български тълковен речник (с автори Андрейчин, Георгиев, Илчев, Костов, Леков, Стойков и Тодоров, четвърто издание от 2008 г.), според който *КАТО* е предлог в сравнителните конструкции. На второ място е отбелязана възможността да се употреби като съюз в сложни изречения, но не се посочва наречийна употреба на *КАТО*. В италиански и френски език въпросът се усложнява от факта, че *COME* и *SOMME* се употребяват и като наречие, но в съвсем друг контекст. Налага се заключението, че в сравнителните конструкции италианското *COME*, френското *SOMME* и българското *КАТО* са

употребени като предлози, които се съчетават с именна синтаagma и могат да образуват сравнителни конструкции с адвербиално значение за начин на действието, ако опората на сравнението е глагол. В този смисъл имам резерви към твърдението, че „устойчивите сравнения представляват своеобразни фразеологични структури с подчертана адвербиална семантика (изразяване на начин), независимо от това към каква лексико-семантична група се отнася признакът на сравнението”. *Силен като бик* изразява степен на качеството, а не начин.

Когато изследва признака на сравнението (като негова първа част), авторката споменава, че глаголите *VERE* с посесивното си значение и *ESSERE* със идеята за съществуване могат да се явят като признак на сравнение. В действителност в тези случаи признакът е цялата конструкция преди *COME*, а освен това *VERE* е десемантизиран, той е загубил посесивното си значение и се доближава до атрибутивното (а не до екзистенциалното) значение на *ESSERE*. Да, в тези случаи *ESSERE* е копулативен глагол и не изразява съществуване. Не е точно твърдението, че в сравнителната конструкция *avere l'anima nera come il carbone* признакът на сравнението *VERE* е с типичната си посесивна характеристика. Именно фактът, че в тези случаи *VERE* е съпътстван винаги (а не често пъти) от съществително, назоваващо част от човешкото тяло (т.е. това е една даденост), води до десемантизацията на този глагол. Съвсем не искам да кажа, че авторката не е схванала механизма на образуване на тези конструкции, а че не го е представила достатъчно ясно терминологично. И затова има спорни елементи в едно твърдение като „Глаголът *ESSERE* във функцията си на копулативен глагол, както и посесивният *VERE* при други устойчиви сравнения, макар че имат важна роля за сравнението, са много общи по смисъл, което позволява десемантизирането им и неизричната им употреба; в съзнанието на

носителите на езика, обаче те винаги присъстват имплицитно като глаголи свързани с идеята за съществуване и притежание”.

Ще си позволя да предложа интерпретация на сравнителната конструкция *cotto come un tegolo*, която авторката с право смята за трудно обяснима. Конкретното значение е повече от очевидно. Как се е получило производното? Ще си послужи, по аналогия, с българския израз *препичам ракия* и с френското съществително *une cuite* и със съответното прилагателно *cuit* („пиян”), което е едно транспонирано причастие. Препичането на ракията (*la cuite de l’eau de vie*) чрез метонимичен пренос е довело до употребата на *la cuite* във фамилиарния език със значение препичане на ракия и препечена ракия, а този, който я пие, пак чрез метонимия, става *cuit, cotto* (пиян, т.е., „препечен”). Чрез контаминация *cotto* с новото си значение се присажда към готовата сравнителна конструкция, за да се получи преносното значение на *cotto come un tegolo*.

Като имам предвид несъмнените постижения на гл. ас. д-р Недда Бояджиева в научната и преподавателската област, изказвам твърдото си убеждение, че тя заслужава да ѝ бъде присъдено научното звание доцент по италианско езикознание.

Велико Търново,
2 юли 2018 г.

Представил становището:



Проф. д.ф.н. Паисий Христов